

בעזרת השם יתברך

גליון # 42 - חודש אדר תשס"ב

ארגון עולמי לעזור לאחינו בני ישראל לזכות לזוג הגון

**לקטנו מדברי חז"ל בש"ס בבלי ירושלמי ומדרשים, זוהר
הקדוש תיקונים וספרי הראשונים, ומספרי מוסר וספרי ח"ן
מגדולי האחרונים וספרי תלמידי הבעל שם טוב זצלה"ה
בענין הזוג, וגודל מעלת התפלה**

עיה"ק צפת תובב"א

מרכז שידוכי נשואין העולמי

WORLD ORGANIZATION FOR SHIDUCHIM

ספר דובר צדק - קונטרס נר המצוות מצות עשה א'

1 והנה הסדר הנזכר הוא בכל פרט מעשה וכן בדרך כלל למי שהוא בקודש שהוא חכם וירא וידע שכאשר יתבונן במוחו לא יטעה לומר על רע טוב וכן לבבו אחר כך לא יטנו. אבל סדר הכניסה לקודש למי שהוא בא להתקדש ולטהר כוחותיו או מתחילה נכנס למחנה ישראל ואחר כך למחנה לוי ואחר כך לחדר היותר פנימי שהיא מחנה שכניה שנטהר מכל הטומאות כסדרן עד שהגיע לטהרה הגמורה שהיא מחנה שכניה שהוא הלומד תורה כדברי חז"ל (יומא ע"ב ע"ב). שאין טומאות של הלומד לקנטר שהוא הקנאה הגרוע מכולם שאינו בכלל מחנה ישראל שעל זה אמרו ז"ל (ברכות י"ז). נוח לו שלא נברא ושנהפכה שלייתו רחמנא ליצלן ולא בא לכלל מחנה ישראל כלל:

2 והלומד לעשות קרדום להתפרנס שהוא תאוה וכן הלומד לשם חכמה ככל החכמות שזה ממש דוגמת תאוות עריות וזה אינו בגדר תלמיד חכם אבל הוא בכלל ישראל. אבל הלומד להתירה ולעשות עטרה להתגדל שהוא הכבוד הוא בכלל מחנה לוי התלמידי חכמים כמו שכתבו התוס' (שם) דעל זה אמרו ז"ל לעולם יעסוק אדם וכו' שלא לשמה וכו'. אבל אינו במחנה שכניה שהוא לעשות דברים לשם פעלן לבד ולא כוונה אחרת. וזה הוא רק על ידי יראת ה' מקור החיים על ידי זה נעשה מיימין בה שהוא סמא דחיי למיימינים (יומא שם) כמו שנתבאר לעיל שעל ידי בית הלב שהוא נקי מתאוות הלב שהיא עיקר כל הטומאות כי חיות הכל נמשך מן הלב כנ"ל. וכן הקנאה והכבוד שורשם התאוה שמתאוה לכבוד ומתאוה לקנאה. והיוצא דרך מחנה לוי בשלום יכול ליכנס גם כן למחנה שכניה שעל ידי זה נכנס טהרה לכל מיני הטומאות כאשר הלב טהור [שלכן ביקש דוד המלך ע"ה רק לב טהור וגו' (תהלים נ"א, י"ב) וכמו שנאמר (משלי ד', כ"ג) כי ממנו תוצאות חיים] כמו שאמרו בפרק חלק (סנהדרין ק"ו ע"ב) רחמנא ליבא בעי. וזה עומדת לעד לפי שאין הלימוד תלוי בדבר מדברי הגוף שאז בטל דבר בטלה אהבה מה שאין כן זה שהוא לשם שמים סופה להתקיים כמו שה' יתברך קיים לעד:

3 ומה שאמרו (יומא שם) הנושא אשה וכו' ירמוז כי ידוע מה שאמרו (בראשית רבה ל', ו') תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים וכן איתא בסוטה (מ"ו.). מאי פירות אילימא פריה ורביה וכו' אלא מצוות. וכמו שאמרו (נדה ל"א.). שלושה שותפים בתולדה הגשמיות הקב"ה ואביו ואמו כך שלושה שותפים בתולדות המעשים טובים. שני כוחות מן האדם לנצח היצר והם חכמה שבמוח דוגמת ההריון ומוליד ראשית המחשבה שהיא בהעלם עדיין ושולח לבב להתבונן והיא המולדת המעשה שהיא ההולדה הנגלית. וזה שאמרו בהמפלת (שם) אביו מזריע לובן והאם אודם כידוע

בווהר (עיין שם בריש ההקדמה ב'. פנחס רט"ו.) שגוון הלובן רומז לחסד והאודם על דין. כענין אם יהיה חטאיכם כשנים [אדומים כדם] כשלא ילבינו. וזה התורה שנקראת תורת חסד שהיא מדריגת בן כמו שכתבנו לעיל והיראה במדריגת עבד כמו שכתבנו לעיל וכמו שאמרו אלקים מורה דין שהוא אדון שופט ומושל. ואי אפשר לשניהם בלא הקב"ה כמו שאמרו (קידושין ל' ע"ב) אלמלא הקב"ה עוזרו וכו' אחר כל הסיגול שהאדם עושה בחכמתו ובינתו ויראת חטאו הקודמת לחכמתו אינו כלום בלא הקב"ה, כמו שאמרו (ויקרא רבה י"ד, ה') אבי ואמי עזבוני כל אחד זה פונה לכאן וכו' ועדיין אין מציאות התולדה לפועל אלא על ידי הקב"ה שהוא נותן נשמה וכו'. כך גמר המעשה אינו בידו של אדם כמו שאמרו (מגילה ו' ע"ב) לאוקמי גירסא סיעתא דשמיא ובסנהדרין (צ"ג ע"ב) וה' עמו שהלכה כמותו בכל מקום. שכל מעשה היוצאת על ידי חכמתו ובינתו היתה כהלכה וכראוי וזהו רק על ידי שה' עמו שדבר זה אינו אלא ביד הקב"ה להיות מוליד מעשה טובה [שבלאו הכי אין קרוי תולדה]. וזה שאמרו בירושלמי (ברכות פרק א' הלכה ה') אין את יהיב עינא [והיא חכמה כמו שאמרו (פסחים ק"ו.) החכם עיניו בראשו ואמרו ז"ל (תמיד ל"ב.) איזהו חכם הרואה את הנוול] וליבא [היא בינת הלב. והופכו הסדר מן הכתוב דלא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם מטעם שנתבאר לעיל בהיפוך הסדר דקנאה תאוה וכבוד נגד תורה ועבודה וגמילות חסדים] לי וכו' דצריך למיהב לה' יתברך רק כל אלה. שהתורה תבלין ליצר כמו שאמרו בפרק קמא דבבא בתרא (ט"ז.) ובקידושין (ל' ע"ב) וכן היראה כמו שאמרו (ירושלמי ברכות פרק ט' הלכה ה') אם באת למרוד דע שאתה ירא וכו'. וכמו שאמרו (אבות ג', א') עקביא הסתכל וכו' ולפני מי אתה עומד וכו' ואין אתה בא וכו' שהיא יראת העונש. [וכמו שאמרו (ברכות ל"ג ע"ב) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים שזה ביד האדם. אבל התורה היא מתנת ה' לאדם כמו שנאמר (במדבר כ"א, י"ח) ממדבר מתנה כי היא של ה' יתברך כי לו החכמה מה שאין כן היראה אין שייך אצל ה' יתברך והוא רק בידי אדם ואין כאן מקום להאריך] והתשלום הוא מסיוע ה' יתברך כאשר האדם מצדו למיהב לו שני אלה:

4 וזה סוד מה שמובא בווהר (יתרו פ"ה. ושאר דוכתי) דחכמה ובינה הם אבא ואימא. ובתיקונים (הקדמה י"ז.) דאבא מוחא ובינה ליבא ואין כאן מקום להאריך בביאור הדברים למה שהם. אבל הוא מבואר בתולדות המעשים טובים של האדם כמו שנתבאר לעיל כי החכמה שהיא ראשית המחשבה היא כמו האב. וזה שנאמר (משלי ט"ו, כ') בן חכם ישמח אב שהחכמה נמשכת ממנו. והבינה באם כמו שאמרו ז"ל (נדה מ"ה ע"ב) ויבן שנתן בה בינה יתירה והיא היראה שמיוחס לאשה כמו שנאמר (משלי ל"א, ל"ו) אשה יראת ה' ונאמר (ישעיה ל"ג, ו') יראת ה' היא אוצרו ואמרו ז"ל (ברכות ס"א.) שהאשה כאוצר רחבה וכו' וכמו שנתבאר לעיל שהאשה מדריגת השלמת החסרון וכן יראה יסוד למצוות לא תעשה כמו שכתבו הקדמונים:

5 ואיתא (מדרש משלי א') היכן החכמה מצויה בראש ר' אליעזר אומר בלב שנאמר (שמות ל"ה, כ"ה) וכל אשה חכמת לב אמרו ליה אין חכמה לאשה אלא בפלך. פירוש חכמת האשה רק השלמת חסרונה כמו שנתבאר לעיל [וכמו ששמעתי באורך על פסוק חכמת נשים] והוא בפלך שהיא המלאכה שהאשה עושה לבעלה שהוא להשלים כדתן התם (כתובות נ"ט ע"ב) שהבטלה מביאה לידי שעמום ולידי זימה. והיא היראה כמו שאמרו (אבות ב', ב') כל תורה שאין עמה מלאכה היא עמוד העבודה שהיא היראה כמו שנתבאר לעיל וכמו שנאמר (דברים י"א, י"ג) ולעבדו בכל לבבכם שהעבודה בלב וכמו שאמרו (שבת קי"ט ע"ב) שהדיבור מלאכה וכמעשה. ומצינו דיבור בלב כמו שנאמר (תהלים ט"ו, כ') ודובר אמת בלבבו מה שאין כן במוח לא מצינו דיבור כי שלוש מדריגות מחשבה דיבור ומעשה כך סדרן מחשבה במוח ודיבור בלב כנזכר לעיל וכלי מעשים גומרין כמו שנתבאר אצלנו במקום אחר. וכשאינן עמה מלאכה שהיא הלב סופה בטלה כנ"ל שאינה עומדת לעד:

6 [וזה גם כן מה שאמרו (אבות שם) טוב תורה עם דרך ארץ. פירוש דרך ארץ היא היראה כמו שנאמר (תהלים קט"ו, ט"ז) והארץ נתן לבני אדם וכמו שאמרו (ברכות ל"ג ע"ב) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים שזה נתן לבני אדם. וזהו דרך ארץ ודרך גבר בעלמא הדין ויגיעת שניהם משכחת עוון כנ"ל. וכמו שאמרו (שם ה'). נצחו [בטבע תולדתו שנוטה במדה זו להיטב] מוטב ואם לאו יעסוק בתורה שהוא תבלין כנזכר לעיל ואם לאו יקרא קריאת שמע שהיא קבלת עול מלכות שמים. שהוא ההכרה הברורה מעול מלך והוא עבדו ומתירא ממנו. ותורה קודמת ואחריה היראה ואחריהן יזכור יום המיתה היא בקשת הסיוע מה' יתברך כשרואה שיגע ולא מצא התועלת לזה לעורר רחמי שמים עליו שמן השמים ירחמו ויעזרוהו. והוא על ידי זכירת יום המיתה שהנפש נפרדת מן הגוף ועולה למקורה ומתאחדת עם המקור וכידוע מהבעש"ט כי המתקת הדינים הוא על ידי ביטול נפשו

למקורה. דעם היא תרעא דחירו ואין כאן מקומו בביאור זה]. ולפיכך חכמת נשים היא בלב משכן היראה המשלמת החסרון זהו עיקר חכמתן שמשתוקקת להשלמת חסרונם כמו שנתבאר לעיל אבל אינן לומדות תורה שהיא חכמה שבראש:

7 ולכן אמרו בפרק הבא על יבמתו (יבמות ס"ב ע"ב) כל מי שאין לו אשה *שרוי* *בלא* *שמחה* ברכה טובה ואחר כך הוסיפו עוד תורה חומה שלום. והם שלוש נגד שלוש אשר בחסרון האשה יראת ה' שלושתם חסרים. ואמר בראשונה חסרון דמעלה בלא שמחה הוא חסרון מעלת התורה כמו שנאמר (תהלים י"ט, ט') פקודי ה' ישרים משמחי לב רק כשישרים. והישרות בלב כמו שנאמר (שם קי"ט, ז') ביושר לבב ואז משמחי לב אבל בלאו הכי אין השמחה נמשכת מן התורה והיינו שאין מעלת התורה אצלו בשלימות. ואחר כך הוסיף עוד דאין תורה כלל וכמו שאמרו (יבמות ק"ט ע"ב) כל האומר וכו' אף תורה אין לו:

8 ובלא ברכה הוא מקביל נגד בלא חומה דרצה לומר חסרון יראת שמים שהיא החומה שהוא מעצור למדות רעות ותאוות וכמו שאמרו בריש פרק כל היד (נדה י"ג). ונאמר (משלי כ"ה, כ"ח) עיר פרוצה אין חומה איש אשר אין מעצור לרוחו. ונגדו בלא ברכה היא על חסרון שלימות מעלת היראה [כנ"ל על בלא שמחה נגד בלא תורה] כי ברכה ענינו בפועל ממש עוזה נראה לעין גשמי ומה שאינו עדיין בכח הלב רק במחשבה שבמוח זה נראה לעין רוחני כמו שנתבאר לעיל הכל בידי שמים, שייך לכך שם ברכה וריבוי דזה שייך רק כשיש מעשה האדם כמו שמובא בזהר (ח"ב פ"ז ע"ב) באלישע וכמו שנאמר (דברים א', י"א) יוסף עליכם ככם דייקא ככם. וזה שאמרו בהזהב (בבא מציעא נ"ט). אין הברכה מצויה אלא בשביל אשתו כידוע ברכה מלשון בריכה ומעין מים שהוא שלימות הברכה שעלימותה הוא כאשר יהיה נהרא מכיפיה מיברך (שבת ס"ה ע"ב) עד אין קץ ואין פוסק לעולם ומקור מים לא יכזבו מימיו. וכן הלב מקור החיים ומקור הוא שלימות הברכה. וזהו הסמיכות יהיה מקורך ברוך ושמח באשת נעוריך (משלי ה', י"ח) כמו שאמרו (עבודה זרה י"ט ע"ב) אשרי שעושה תשובה כשהוא איש זהו אשת נעורים:

9 ובלא טובה נגד בלא שלום על שלימות המעשים בלא טובה על העדר תיקונם בתוספות וריבוי [ודרשו ז"ל (נדרים נ' ע"ב) על אבותינו אמרו נשינו טובה כמו שנאמר (ישעיה מ"ה, ז') עושה שלום ובורא רע. [כי רע הוא רע לבריות כידוע וכמו שמובא בזהר ושלום הוא היפוכו וזהו עמוד גמילות חסדים] והוא על החסרון כמו שנאמר (תהלים ל"ח, ד') אין שלום בעצמי מפני חטאתי. וזה שאמרו (עוקצין פרק ג' משנה י"ב) דכלי מחזיק ברכה שהוא הוספת החיים שבלב ביראת ה' כנ"ל אינו אלא השלום בעצמיו של אדם. כשאינו חסר המדות ושלימות המעשים על כל פנים אין בו חסרון אז יוכל להחזיק ברכה מהכרת הנוכח של ה' יתברך וכי יפול לא יוטל וגו' שגם בעת הנפילה שהוא לצורך תוספות ברכה כידוע ה' לא יעזבנו בידו. והוא קל כשאינו חסר במדות ומעשים. וגם טוב הוא היפך רע כמו שאמרו (תענית ל"א). דלא מוסיף יאסף תקבריה אמיה. ועל ידי היראת שמים יסלק המעשה שאין בה תוספות קדושה ויזכך עצמו עד שכל מעשיו יהיה בלתי לה' לבדו וכמו שנאמר (משלי ג', ו') בכל דרכיך דעהו ואמרו (אבות ב', י"ב) וכל מעשיך יהיו לשם שמים:

10 וזה שנאמר (איכה ג', י"ז) ותזנח משלום נפשי על ידי החטא [וחז"ל דרשו בפרק במה מדליקין (שבת כ"ה ע"ב) הדלקת הנר שהוא הגנת והרחקת הנזק באישון לילה ואפילה שנכשל בחשיכה וכמו שאמרו (סוטה כ"א). דעל ידי הנר ניצל ונר מצוה עיין שם] נשיתי טובה הוספת מעלות ויתירות זה כבר שכח מאחר שעוד הוא חסר. וזה שדרשוהו בפרק במה מדליקין שם על הרחיצה שהוא הוספת תענוג:

11 ועל זה איתא גם כן בשילהי תענית (ל"א). אין אשה אלא ליופי אין אשה אלא לבנים ובכתובות (נ"ט ע"ב) הוסיפו אין אשה אלא לתכשיטין. והיינו כי שלוש השלימות גם שלושן תלויות בלב כנ"ל ובאשה יראת ה'. והיופי היא תענוג לבעל אבל אין היא רואה את עצמה וזהו שלימות התורה שיראת ה' הוא אוצרו של תורה כמו שאמרו בפרק במה מדליקין (שבת ל"א). ואשה דומה לאוצר וכמו שאמרו בהרואה (ברכות ס"א). וכפי יופי ובהירות היראה כך יתרון העונג בתורה שמשיג בחכמתו עונג רב כמו שנאמר (תהלים י"ט, י"א) מתוקים מדבש וגו'. ותכשיטין הם תענוג עצמה שהיא עצמה מתענגת בהם וכמו שאמרו בפרק במה אשה (שבת נ"ט ע"ב) דשלפה ומחוייא שמתפארת בהם והוא שלימות היראה ובינת הלב עצמה. ולבנים היינו תולדותיהם שהיא שלימות המעשים כנ"ל:

12 ומה שאמרו (יומא שם) הנושא אשה וכו' שנכנס במפתח החיצון דיראה קודם וכנ"ל. ועיין בפרק קמא דקידושין (כ"ט ע"ב) יש בזה פלוגתא אם ישא אשה ואחר כך ילמוד או להיפך וקאמר ולא

פליגי הא לן והא להו עיין שם ברש"י ותוספות שני פירושים. ויש לפרש לדברי שניהם והיינו כמו שאמרו (ברכות ל"ב ע"ב) בחסידים הראשונים היו שוהים תשע שעות ביום לכוון את לבם למקום בתפילתן שהוא עבודה שבלב כמו שאמרו בריש תענית (ב'). והיינו היראה כמו שנתבאר לעיל. ולכן אמר רבן גמליאל (ברכות ל"ד ע"ב) דעבד לפני המלך יכול לפעול בתפילתו יותר שזו מענינו. וקאמר שם מתוך שחסידים הן תורתם מתקיימת אף שעשו תורתן ארעי. רק על דרך שאמרו באברהם אבינו (בראשית רבה ס"א, א') שתי כליותיו כשני מעיינות ונובעות תורה וזה רק מתוך שחסידים ביותר עד שאינם צריכין להתעוררות היראה על ידי החכמה כמו שכתב הרמב"ם ריש פרק ב' מיסודי התורה (הלכה ב'). רק הגיע למדרגת שלבן ברשותן והיינו שלבו חלל בקרבו מדרגת דוד המלך ע"ה (בבא בתרא י"ז). דקרי לנפשיה חסיד בעבור כן שזוהו גדר החסידות להיות לבו חלל שהרגו ליצר הרע (ירושלמי ברכות פרק ט' הלכה ה') ואינו מתאוה עוד לשום תאוה מעניני העולם זולת מה שרצון ה' יתברך כמו שמובא (זוה"ק ח"ג רכ"ב ע"ב) איזהו חסיד המתחסד עם קונו. ואז אין צריך התעוררות ללב על ידי החכמה:

13 כענין התפילה בצפרא שזכר בוהר חדש פרשת נח (מאמר דור המבול) יהי רצון מלפניך שיהיה לבי נכון ומסור בידי וכו' והיא אותה התפילה בפרק היה קורא (ברכות ט"ז ע"ב) ונשכים ונמצא ייחול לבבינו וכו' היינו שמיד בקומו משנתו בלי שום התעוררות והתבוננות מצד החכמה ימצא הלב מתאוה ליראת שמים ולבו מסור בידו. ואז מועם מעין עולם הבא שאין שם מקום להשתדלות מבני אדם באתערותא דלתתא. והיראה עיקרו התורה נמשכת ממנה כמו שנאמר (ירמיה ל"א, כ"א) כי ברא ה' חדשה בארץ נקבה תשוב גבר ולעתיד התורה תהיה נובעת מכליות דוגמת אברהם אבינו והלב קודם לכליות שהיראה קודמת לה וכן עשו חסידים הראשונים היראה עיקר:

14 וזה השלימות הגמור כמו שאמרו (ברכות ה' ע"ב) גבי אבא בנימין שנצטער על תפילתו סמוך למטתו עיין שם ברש"י שלא ילמוד קודם. ומה נצטער והוא דבר נקל לכאורה לעשות אבל רצונם לומר שביקש להגיע למדרגה זו שישכים וימצא לבו נכון ומסור בידו בהכרת הנוכח ומוכן תיכף לילך להתפלל, וידע לפני מי הוא עומד ולא יצטרך להכנה והתעוררות על ידי הלימוד מקודם. שלכן תיקנו חכמים לעמוד בתפילה מתוך דברי תורה ועיין ברש"י ריש ברכות בשם הירושלמי דגם קריאת שמע דערבית בבית הכנסת כדי לעמוד בתפילה מתוך דבר תורה, והיה מצטער להגיע למעלת החסידים הראשונים כנזכר שלא יצטרך לזה:

15 ואמר אחר כך על מטתו שתהא בין צפון לדרום פירוש מטתו הוא כח ועסק ההולדה למעשה לפועל, והיה בין צפון לדרום כמו שאמרו (בבא בתרא כ"ה ע"ב) להעשיר יצפין להחכים ידרים פירוש כי איתא בנדרים (ל"ח.) אין הנבואה שורה אלא על חכם גבור ועשיר. רצה לומר שלימות שלושה כוחות הנזכרים לעיל שבאדם חכם במוח וגבור בגבורת הלב וכמו שאמרו (אבות ד', א') איזהו גבור הכובש את יצרו והוא על ידי היראת שמים שהוא מעצור לרוחו כנ"ל. [והרוח הוא בלב כמו שנתבאר במקום אחר מענין שלושה כוחות נפש רוח נשמה שבאדם] ומשכן היצר הוא במפתחי הלב כמו שאמרו בהרואה (ברכות ס"א.) ולפיכך עיקר הגבורה הוא גבורת הלב. וכדפירש רש"י בריש פרק אין דורשין (חגיגה י"ב.) וכמו שאמרו (סוטה מ"ד.) רך הלבב מעבירות שבידו:

16 ועשיר במעשים כמו שאמרו (ויקרא רבה כ"ב, א') על אוהב כסף וגו' (קהלת ה', ט') אוהב מצוות לא ישבע וכו'. ואיזהו עשיר השמח בחלקו (אבות ד', א') [ובפרק במה מדליקין (שבת כ"ה ע"ב) שינוי הלשון ואמרו שם איזהו עשיר שיש לו נחת רוח בעשרו] היינו כמו שנתבאר לעיל דשלימות המעשים הוא בידו של מקום ועני או עשיר קאמר בתחילת היצירה ולפיכך אל תבקש גדולות רק מסתפק במה שחלק לו ה'. [ומעם השמח נגד החכמה כמו שנתבאר לעיל על בלא שמחה שהשמחה נמשך מן החכמה. ומעם נחת רוח בלב כמו שנתבאר לעיל דהרוח בלב ושם הוא משכן הבחירה לכן אמר בעשרו מה שאין כן בחכמה אמר בחלקו שחלק לו ה' ואין כאן מקום להאריך עור]:

מרכז שידוכי נשואין העולמי